

STRATEGI FÖR SOCIAL HÅLLBARHET

För ett jämlikt Trollhättan

Strategi för social hållbarhet

Trollhättans Stad

Revidering antagen av kommunstyrelsen
2022-01-19

**Trollhättans
Stad**

Dokumentbeteckning Strategi för social hållbarhet, Trollhättans stad	Datum 2022-01-19, ersätter strategi antagen 2016-10-05
Diarienummer KS 2016/00563 000	Gäller för Trollhättans stad.
Antaget av/Ansvarig Kommunstyrelsen	Ansvar och genomförande Nämnderna har ansvar för att förvaltningarna arbetar i enlighet med strategins syfte.
Handläggare/Förvaltning Hållbarhetsstrateg / KSF	
Syfte Strategin för social hållbarhet är ett förtydligande och vidareutveckling av det sociala perspektivet i Trollhättans Stads hållbarhetspolicy. Strategin anger ställningstaganden och inriktningar för stadens arbete med social hållbarhet.	
Uppföljning sker i samband med årsredovisning. Revidering sker under nästa mandatperiod, senast 2026.	
Referensdokument <ul style="list-style-type: none">• Översiktsplan 2013 - Plats för framtiden• Mål- och Resursplan (MRP) 2020-2023	

Revidering 2021 har genomförts av kontoret för Hållbart samhälle och stämts av med stadens sociala hållbarhetsgrupp.

INLEDNING	4
MÄNSKLIGA RÄTTIGHETER.....	5
SOCIAL HÅLLBARHET	7
SAMHÄLLSUTMANINGAR.....	8
SOCIALA BESTÄMNINGSFAKTORER FÖR HÄLSA	9
STRATEGI	11
PRINCIPER FÖR GENOMFÖRANDE	13
STÄLLNINGSTAGANDEN MED INRIKTNINGAR	15
I TROLLHÄTTAN SKAPAR VI FÖRUTSÄTTNINGAR FÖR SOCIAL HÅLLBARHET.....	15
I TROLLHÄTTAN HAR ALLA FLICKOR OCH POJKAR RÄTT TILL TRYGGA OCH GODA UPPVÄXTVILLKOR.....	16
I TROLLHÄTTAN SKAPAR VI FÖRUTSÄTTNINGAR FÖR ETT GOTT VUXENLIV	19
I TROLLHÄTTAN SKAPAR VI FÖRUTSÄTTNINGAR FÖR ÅLD RAND E MED LIVSKVALITET.....	21
BEGREPP OCH DEFINITIONER.....	24
REFERENSER.....	27

INLEDNING

Den sociala hållbarhetsstrategin *För ett jämlikt Trollhättan* är ett av Trollhättans stads övergripande styrdokument som går över förvaltningsgränserna. Den bygger på Mål- och resursplanen som utgör stadens övergripande strategiska och långsiktiga styrdokument. Strategin avser att förtydliga och vidareutveckla hållbarhetspolicyn samt hantera perspektiven som avser social hållbarhet.

Trollhättans Stad arbetar för en ekologiskt, socialt och ekonomiskt hållbar utveckling med utgångspunkt i de globala målen i Agenda 2030. Vår samhällsgemenskap präglas av tillit och närhet, där människors lika värde står i centrum. Trollhättan strävar efter att vara en interkulturell stad där vår mångfald blir en styrka.

Vi främjar en god miljö och jämlik hälsa för oss som bor och verkar i Trollhättan, där var och en lever ett gott liv utan orättfärdiga skillnader. Vi utgår från ett främjande och förebyggande förhållningssätt.

Kretsloppstänkande och god hushållning med resurser är ledstjärnor i allt vi gör.

(Hållbarhetspolicy i MRP 2020–2023)

Idag ställs högre krav på att integrera alltfler horisontella perspektiv i våra verksamheter. Arbetet med jämställdhet, folkhälsa, trygghet, inkludering och mänskliga rättigheter formuleras ofta i skilda uppdrag. Men på många sätt hänger de samman, både med varandra och med andra områden. Det kan upplevas utmanande och som att perspektiven konkurrerar om utrymme. Avsikten med den sociala hållbarhetsstrategin är att underlätta samordningen av de horisontella perspektiven så att de kompletterar och stärker varandra, istället för att konkurrera om verksamheternas utrymme och ledningens uppmärksamhet. Strategin ger kraft till handling och ger staden stöd att sätta mål och göra prioriteringar.

Den sociala hållbarhetsstrategin riktar sig till Trollhättans stads nämnder och förvaltningar och ska genomsyra alla stadens verksamheter. Förutom styrning via stadens ledningssystem är det individuella val och handlingar som kommer att göra denna strategi till verklighet. Strategin syftar också till att involvera och inspirera stadens bolag, näringslivet, föreningar och invånare att delta i arbetet med social hållbarhet.

Den sociala hållbarhetsstrategin innehåller fyra ställningstaganden med tillhörande inriktningar som visar vad staden vill förbättra. Kunskap är en viktig faktor för att lägga grunden för ett arbete som kan utvecklas och fokusera på de viktigaste insatserna. Därför har den politiskt beslutade strategin kompletterats med en rapport som beskriver samhällsutvecklingen och trender över tid samt samlar förslag på forskningsbaserade

åtgärder för hur skillnaderna i livsvillkor och hälsa kan minska. Detta ska fungera som ett kunskapsunderlag för stadens arbete med social hållbarhet.

Från globala mål till lokalt agerande

Agenda 2030 är den globala planen för en hållbar utveckling och har antagits av Förenta nationerna. Planen anger de globala målen för världens utmaningar som behöver lösas innan 2030. Dessa utmaningar är relevanta även i Trollhättan, och staden och trollhätteborna påverkar dessutom andra länders möjligheter att nå målen. Ställningstagandena och inriktningarna i den sociala hållbarhetsstrategin hänger samman på flera olika sätt och påverkas av varandra. De är alltså integrerade och odelbara precis som målen i Agenda 2030. För att kunna skapa ett socialt hållbart Trollhättan behöver vi därför arbeta med samtliga områden.

MÄNSKLIGA RÄTTIGHETER

FN:s allmänna deklaration om de mänskliga rättigheterna förklarar alla människors lika värde och att alla människor har samma rättigheter. Stadens arbete ska skydda, respektera och främja att de mänskliga rättigheterna efterföljs av och för alla våra medarbetare, i våra verksamheter och för alla våra invånare.

De mänskliga rättigheterna förklarar att ingen ska diskrimineras och det finns riktade konventioner för grupper som särskilt riskerar att utsättas för orättvisor, förtryck eller diskriminering. Dessa konventioner omfattar bland annat barn, kvinnor, migranter och personer med funktionsnedsättning. De mänskliga rättigheterna är en del av arbetet för social hållbarhet i Trollhättan.

Funktionsrätt

FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning identifierar och förtydligar att mänskliga rättigheter även omfattar människor med funktionsnedsättning. Konventionen lägger fast samhällets ansvar för att mänskliga rättigheter ska förverkligas för människor med funktionsnedsättning. Stadens arbete ska skydda, respektera och främja att de mänskliga rättigheterna efterföljs för personer med funktionsnedsättning.

Barnrätt

Barnkonventionens grundprinciper fastslår alla barns lika värde, att barns bästa alltid ska beaktas i frågor eller beslut som berör barn, att alla barn har rätt till liv och utveckling och att barn har rätt att uttrycka sin åsikt i frågor som berör dem. Barnkonventionen är sedan den 1 januari 2020 lag i Sverige och barnrättsperspektiv, barnperspektiv och barnets perspektiv ska beaktas i alla delar av stadens arbete.

Kvinnors rättigheter

Konventionen om avskaffande av all slags diskriminering av kvinnor (CEDAW), är en av FN:s konventioner om de mänskliga rättigheterna. Målet med kvinnokonventionen är att eliminera alla former av diskriminering av kvinnor. Enligt konventionen ska alla stater som antagit konventionen garantera att kvinnor och män har samma rättigheter. Trollhättans stad ska bekämpa de strukturer och kategorier av förtryck som särskiljer och värderar könen olika.

HBTQI

HBTQI är ett samlingsbegrepp för homosexuella, bisexuella, transpersoner, queerpersoner och personer med intersexvariation. HBTQI-personers rättigheter och livsvillkor är en viktig del av de mänskliga rättigheterna, som omfattar alla människor och utgår från alla människors lika värde. Sexuell läggning, könstillhörighet eller könsuttryck ska aldrig missgynna en persons förutsättningar eller rättigheter i samhället.

Nationella minoriteter

I Sverige finns det fem nationella minoriteter; judar, romer, samer, sverigefinnar och tornedalingar. Det finns också fem minoritetsspråk; jiddish, romani chib, samiska, finska samt meänkieli. Gemensamt för minoriteterna är att de har befolkat Sverige under flera hundra år och har långa historiska band till landet. De har en uttalad samhörighet och identitet och en egen religiös, språklig och/eller kulturell tillhörighet samt en vilja att behålla sin minoritetsidentitet.

Minoritetspolitikens syfte är att ge skydd för de nationella minoriteterna, att stärka deras möjligheter till inflytande och att stödja de historiska minoritetsspråken så att de hålls levande. En viktig del i lagstiftningen är att minoriteterna får information om sina rättigheter.

Trollhättans Stad ska ge de nationella minoriteterna möjlighet till inflytande i frågor som berör dem och så långt det är möjligt samråda med minoriteterna i sådana frågor. Trollhättan ingår sedan 2012 i det finska förvaltningsområdet. Målet är att kunna ge finsktalande möjlighet att använda finska språket i muntliga och skriftliga kontakter i enskilt ärende där Trollhättans stad fattar beslut.

SOCIAL HÅLLBARHET

Det finns olika definitioner av begreppet social hållbarhet och vad det innebär. För Trollhättans Stad betyder social hållbarhet att:

- Trollhättan är ett livskraftigt samhälle där invånarnas jämlikhet, psykiska och materiella välfärd och jämställdhet mellan könen främjar en balanserad utveckling av samhället.
- Invånarna känner delaktighet, har likvärdiga förutsättningar för utbildning och sysselsättning och en god ekonomisk situation. De har förutsättningar för att bo bra, för att känna gemenskap med och tillit till andra och för att uppleva trygghet och god hälsa.
- Trollhättan har ett inkluderande förhållningssätt där samhällets institutioner anpassar sig till invånarnas behov och förutsättningar så att utanförskap och diskriminering motverkas.
- Människor har lika värde med jämlika möjligheter att vara medskapare av samhällsutvecklingen oavsett kön, könsidentitet eller könsuttryck, etnisk eller religiös tillhörighet, funktionsnedsättning/funktionsvariation, sexuell läggning eller ålder.

SAMHÄLLSUTMANINGAR

Covid-19

Förutsättningarna för en god och jämlik hälsa har förändrats under pandemin. De grupper som redan före pandemin hade förhöjd risk för ohälsa har drabbats mest inom skolan, på arbetsmarknaden och i samhället i stort. I Sverige konstaterar Folkhälsomyndigheten att ojämlikheterna i hälsa består och i vissa fall ökar över tid. Bedömningen är att pandemins konsekvenser kan komma att förstärka dessa ojämlikheter. Det är ännu för tidigt för att avgöra pandemins fulla effekt på folkhälsan, men redan nu ser Folkhälsomyndigheten att det hälsofrämjande och förebyggande arbetet behöver stärkas och prioriteras för att behålla en god folkhälsa och minska ojämlikheterna¹.

Ökad polarisering och utsatthet

Många i Sverige har fått det avsevärt bättre ekonomiskt under de senaste 30 åren. En majoritet är nöjda med sina liv, har tillit till medmänniskor och till samhället i stort. Sverige hamnar ofta bland de allra främsta i en rad internationella undersökningar kring exempelvis social välfärd, jämställdhet och låg korruption. Samtidigt har det skett en ökande polarisering i samhället utifrån flera dimensioner; ekonomiskt, socialt och åsiktsmässigt. Skillnaderna vad gäller till exempel arbetslöshet, skolresultat, hälsa, valdeltagande och upplevd trygghet är stora såväl inom som mellan kommuner och regioner.

Mer komplexa samhällsutmaningar

Vår tids samhällsutmaningar påverkas av att världen blir allt mer global och mindre förutsägbar än tidigare. Flyktingvågen 2015, Covid-19 och klimatkrisen är några exempel. För att hantera komplexa samhällsutmaningar, där ingen aktör är ensam ansvarig eller har egen rådighet, krävs nya lösningar och arbetssätt. Den gemensamma nämnaren för utmaningarna är att de har flera dimensioner, är svåra att definiera och därmed svåra att lösa.

Tillit

Tillitens betydelse för samhällsutvecklingen uppmärksammas också i allt högre utsträckning. I internationella jämförelser ligger Sverige tillsammans med de nordiska länderna samt Nederländerna i topp vad gäller människors tillit. Men något håller på att hända i Sverige. Tilliten har minskat något och det verkar som tilliten varierar allt mer mellan olika grupper i samhället. Under pandemin har förtroendet åtminstone till viss del återställts. Frågan är dock om förbättringen är en tillfällig pandemi-effekt, eller om det ökande förtroendet för samhällets institutioner kan bibehållas på längre sikt?

¹ Folkhälsomyndigheten (2021)

I tider av ökad polarisering, växande social oro och brist på gemensamma berättelser riskerar tilliten mellan människor att påverkas negativt, speciellt bland utsatta människor och grupper. Minskar tilliten mellan människor ökar betydelsen av att samhällets institutioner och organisationer lever upp till vad man som medborgare ska kunna förvänta sig av dem.²

Forskning från Malmö högskola visar på den sociala tillitens betydelse för samhällets kollektiva förmåga att hantera komplexa samhällsproblem. En låg kollektiv förmåga ökar social oro, skadegörelse, och kriminalitet. Forskningsresultaten visar också att "bostadsområden med stor andel låginkomsttagare tenderar att ha lägre sammanhållning, svagare sociala nätverk, sämre socialt stöd mellan grannar och en lägre kollektiv förmåga"³.

SOCIALA BESTÄMNINGSFAKTORER FÖR HÄLSA

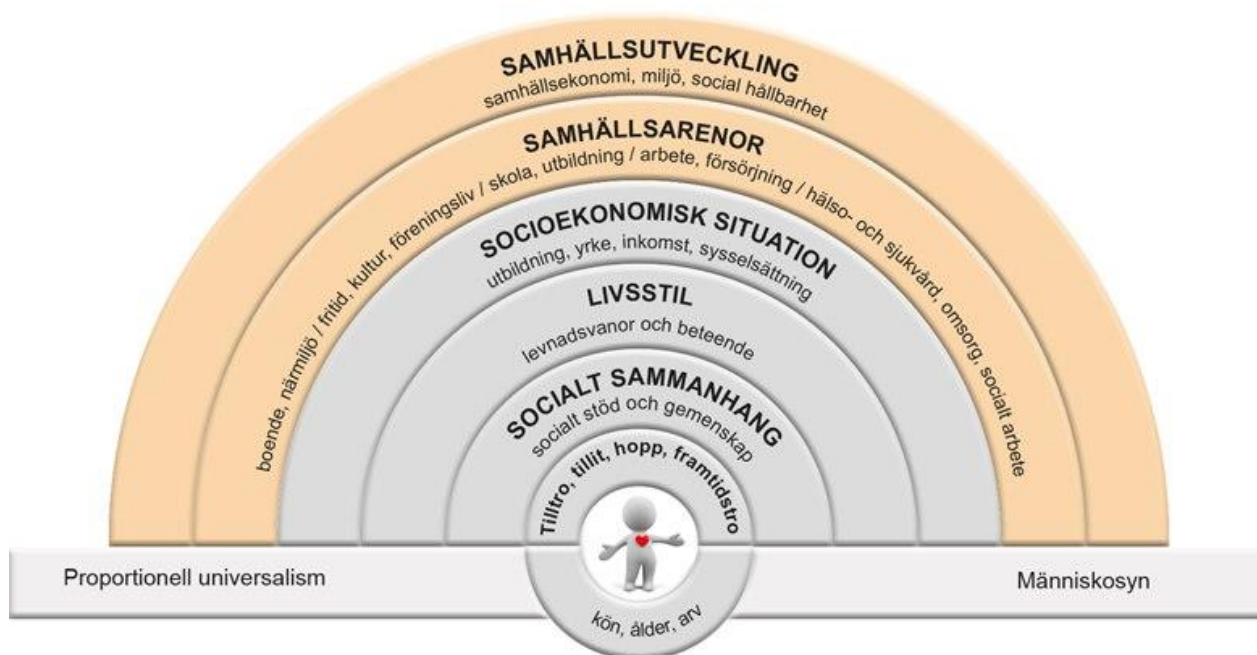
Sociala bestämningsfaktorer för hälsa är de sociala och ekonomiska faktorer som på olika sätt påverkar hur människors hälsa och välbefinnande utvecklas genom livet. Sysselsättning, utbildning, boende, kultur och fritid, socialtjänst, hälso- och sjukvård är exempel på viktiga sociala bestämningsfaktorer för hälsan i befolkningen. Dessa faktorer ligger till grund för en stor del av ojämlikheten i hälsa i samhället och då de påverkas av politiska, sociala och ekonomiska krafter är de därmed möjliga att påverka.

För att illustrera det komplexa samspelet mellan samhälle och individ vad gäller förutsättningar för en god hälsa på lika villkor har en sammanfattande "Östgotamodell för jämlik hälsa – ett samspel mellan individ, miljö och samhälle" tagits fram (se nedan)⁴. Modellen är en vidareutveckling av "Hälsans bestämningsfaktorer", framtagen av Dahlgren och Whitehead (1991).

² SKR (2021)

³ Gerell 2015, sid 105 i Ek et.al 2015 (Abrahamsson, 2016)

⁴ Östgotakommissionen (2014)

Figur 1. "Östgötamodellen för jämlik hälsa – ett samspel mellan individ, miljö och samhälle". Framtagen av Jolanda van Vliet och Margareta Kristenson, 2014, baserad på hälsans bestämningsfaktorer av Dahlgren och Whitehead, (1991).

De två översta lagren markerar de samhälleliga förutsättningar som är avgörande för de undre lagren som är de individuella bestämningsfaktorerna för hälsa. I Östgötamodellen har två nya dimensioner lagts in under individperspektivet; individens socioekonomiska situation samt psykologiska aspekter, det vill säga individens tilltro till sin egen förmåga, tillit till andra, hopp och framtidstro. Avsikten är att illustrera att socioekonomisk situation och tilltro, tillit, hopp och framtidstro är strukturellt påverkbara faktorer. Modellen har därtill en "bas" som beskriver grundläggande förhållningssätt för att skapa ett jämlikhetsperspektiv; proportionell universalism samt en människosyn som utgår från alla människors lika värde⁵.

De översta lagren kan vara svåra för varje enskild individ att påverka utifrån sin egen situation. Det krävs till stor del politiska och organisatoriska beslut fattade inom olika sektorer såsom utbildning, hälso- och sjukvård, bostadsmarknad, fysisk miljö samt arbetsmarknad.

De tre innersta lagren, som är de mest individinriktade, består av faktorer relaterade

⁵ Östgötakommissionen (2014)

till sociala nätverk och individuella levnadsvanor. Dessa lager går i hög grad att påverka som individ, men de påverkas också i ett samspel av de andra mer politiskt styrda lagren runt om.

Även om de individuella valen har stor betydelse för hälsan är det viktigt att komma ihåg att de villkor och förutsättningar som ligger till grund för individens val ofta bygger på politiska och organisatoriska beslut som fattas på samhälls- och strukturnivå.

STRATEGI

Internationella, nationella och regionala styrdokument

Sveriges riksdag har ratificerat flera FN konventioner om mänskliga rättigheter och fattat beslut om nationella målsättningar för arbetet med folkhälsa, jämställdhet, minskad segregation och inom ungdoms-, äldre- och funktionsrättspolitik. Även regionalt finns målsättningar framtagna, både inom ramen för regional utvecklingsstrategi 2021–2030 och Mål för social hållbarhet 2030 är framtaget för uppfyllandet av Västra Götalandsregionens vision om Det goda livet. De flesta nationella och regionala mål har sin utgångspunkt i Agenda 2030. Både internationellt och nationellt har olika kommissioner tillsatts med uppdraget att ta fram vetenskapligt underbyggda strategier för hur skillnaderna i hälsa mellan olika grupper i befolkningen kan minska.

Tillsammans utgör dessa nationella och regionala strategier och mål grunden för Trollhättans strategi för social hållbarhet. I strategin finns ställningstaganden och inriktningar som utgår från våra lokala förutsättningar.

Målgrupper

För att Trollhättan ska vara en bra stad att leva i för människor i livets alla skeden är det viktigt att vi medvetet och aktivt jobbar för att alla, oavsett kön, könsidentitet eller könsuttryck, etnisk eller religiös tillhörighet, funktionsnedsättning/funktionsvariation, sexuell läggning eller ålder ska få tillgång till lika förutsättningar och jämlik service. Målgruppen omfattar även de nationella minoriteterna.

I strategin kommer begreppen flickor och pojkar samt kvinnor och män att användas. Detta på grund av att majoriteten av den statistik som staden har tillgång till är uppdelad på de två juridiska kön som för närvarande finns i Sverige. Det finns också en stor ojämlikhet mellan dessa två juridiska kön som är viktig att följa utvecklingen av. Transpersoner som ändrat sitt juridiska kön kan därmed ingå i kategorierna flickor och pojkar eller kvinnor och män. Däremot omfattas inte personer som identifierar sig som till exempel icke-binära. I statistik som staden själva tar fram genom exempelvis enkäter är det möjligt att omfatta fler kategorier än flickor/pojkar och kvinnor/män vilket också uppmuntras.

Roller och ansvar

Inom Trollhättans Stad har nämnderna ansvar för att förvaltningarna genomför aktiviteter som bidrar till social hållbarhet i Trollhättan. Ett viktigt uppdrag inom ramen för strategin är att utveckla tvärssektoriella aktiviteter utifrån de prioriterade ställningstagandena med tillhörande inriktningar.

För att uppnå ett socialt hållbart samhälle måste alla sektorer i samhället involveras och bidra. Endast tillsammans med Trollhättebor, civilsamhället, statliga myndigheter, näringslivet, idéburen sektor och lärosäten kan vi uppnå goda resultat.

PRINCIPER FÖR GENOMFÖRANDE

För att förverkliga visionen om *Ett jämlikt Trollhättan* har fem principer tagits fram som anger vad som ska prägla arbetet med social hållbarhet. För att säkerställa ett långsiktigt och hållbart arbete har nämnder och förvaltningar en avgörande roll i användandet av nedanstående principer.

Styrning och ledning

För att nå framgång i arbetet med social hållbarhet och jämlikhet behöver politiska och organisatoriska beslut fattas utifrån hur de påverkar hälsoklyftorna. Långsiktiga förutsättningar för att minska skillnader i hälsa och livsvillkor kräver också att man kan mäta, analysera och bedöma effekterna av de åtgärder som vidtas, för att se att man är på rätt väg.

Fokus är att minska skillnaderna i hälsa och livsvillkor och därför behöver insatser riktas till hela befolkningen men anpassas, både utifrån omfattning och utformning, för att bättre nå grupper som annars skulle riskera att hamna utanför. Det kan även innebära att man ibland behöver erbjuda olika insatser för att skapa jämlika resultat.

I ambitionen att uppnå en mer jämlik hälsa och jämlika livsvillkor i Trollhättan är invånarnas medverkan betydelsefull. Att kunna påverka tillvaron, att ha makt över sin vardag och känna sig delaktig i samhället är en betydelsefull faktor för hälsan. Det är av stort värde att involvera personer som annars har svårt att göra sin röst hörd i samhället. Det innebär att de beslut som tas och det arbete som görs ska genomsyras av en hög grad av delaktighet.

Hantering av målkonflikter

I dagens komplexa samhällssituation kan målkonflikter uppstå såväl inom som mellan sociala hållbarhetsmål men också i relation till andra för samhället viktiga välfärds mål. När konflikter uppstår måste beslutsfattarna ta ställning och välja handlingsalternativ och där blir diskussionen om kortsiktiga kontra långsiktiga satsningar/resultat viktig.

Generellt gäller att målkonflikter löses genom en dialog där vi finner breda lösningar som kan få acceptans av många. Dialogen ska föras på alla nivåer och där frågan hör hemma. En målkonflikt kan avgöras mellan handläggare och närmaste chef och en annan mellan nämnder. Hur lösningen ser ut är således beroende på situationen och konfliktens art.

Främjande och förebyggande

Främjande arbete syftar till att stärka eller bibehålla människors fysiska, psykiska och sociala välbefinnande och hälsa. Ett främjande synsätt utgår från faktorer som påverkar individens välbefinnande i positiv riktning. Att arbeta för en socialt hållbar utveckling handlar om att se sociala insatser och satsningar som investeringar, inte som kostnader. Investeringar i människor, särskilt under barndomen, ger vinster på längre sikt. Det visar sig bland annat

genom att fler klarar skolan, utbildar sig, arbetar och kan försörja sig och har en god hälsa. Genom att investera i människors hälsa i ett tidigt skede sparar även samhället utgifter på lång sikt. Ett gott hälsotillstånd från livets början kan få betydelse för individens hela framtida liv och välmående.

Förebyggande arbete syftar till att minska risken för uppkomst av sjukdom, skada, fysiska, psykiska eller sociala problem, och att förhindra återinsjuknande eller genom tidig upptäckt förhindra att sjukdom utvecklas.

Båda insatserna kan riktas till individer, grupper eller hela befolkningen, antingen generellt eller till olika riskgrupper. Insatserna kan även riktas mot livsvillkor eller de arenor där människor lever och verkar. Målet är att skapa sammanhang och miljöer som främjar god och jämlik hälsa och som ger individen förutsättningar att ta ansvar för sin hälsa.

Samarbete

För att hantera komplexa samhällsutmaningar där ingen aktör är ensam ansvarig eller har egen rådgivning, krävs nya lösningar och arbetssätt. Där behöver alla nyckelaktörer samlas kring utmaningen och målen och bidra med sin kunskap och kompetens. Den gemensamma nämnaren för utmaningarna är att de har flera dimensioner, är svåra att definiera och därmed svåra att lösa. Samverkan behöver ske i organisatoriska mellanrum där ansvarsfrågan inte är självklar.

Lärande organisation

För att kunna veta vad som ger effekt och kunna prioritera rätt bland insatser för social hållbarhet behövs kontinuerlig kunskapspåfyllnad. Det handlar om att förvärva olika typer av kunskaper, både vetenskapliga och erfarenhetsbaserade men även om förmågan hos organisationen att omsätta nya kunskaper i verksamheternas arbete för social hållbarhet. För att kunna utveckla nya arbetssätt krävs både mod att våga prova nya lösningar och mod att ompröva det vi gör idag för att få bästa resultat av vårt arbete.

STÄLLNINGSTAGANDEN MED INRIKTNINGAR

Ställningstagandena följer ett livscykelperspektiv där det första handlar om förutsättningar genom hela livet och de övriga tre är uppdelade utifrån trygga uppväxtvillkor, gott vuxenliv och åldrande med livskvalitet. För varje ställningstagande finns ett antal inriktningar för att ange avgränsning och prioritering. Detta ska ligga till grund för värdering av de insatser vi gör nu och framåt.

Ställningstaganden

- *I Trollhättans skapar vi förutsättningar för social hållbarhet*
- *I Trollhättan har alla flickor och pojkar rätt till trygga och goda uppväxtvillkor*
- *I Trollhättan skapar vi förutsättningar för ett gott vuxenliv*
- *I Trollhättan skapar vi förutsättningar för åldrande med livskvalitet*

I Trollhättan skapar vi förutsättningar för social hållbarhet

Att skapa förutsättningar för social hållbarhet handlar om att skapa ett samhälle där alla individer får sina rättigheter respekterade. Oavsett behov och förutsättningar ska alla ges lika möjlighet till en livsmiljö där de kan utvecklas, tillgodogöra sig kunskap och ha förutsättningar för en god hälsa.

Verka för en trygg, tillgänglig och attraktiv offentlig miljö

Fysiska egenskaper i stadsmiljön som exempelvis tillgång till gröna ytor, avsaknad av fysiska barriärer i offentliga byggnader och publik platsmark, trygga och inbjudande utemiljöer för promenader och cykling, är direkt kopplade till välbefinnande och hälsa och de är ofta socialt och geografiskt ojämnt fördelade. Därför är det särskilt viktigt att det finns inbjudande utemiljöer som är tillgängliga för alla i samhället.

Verka för gränsöverskridande möten som uppmuntrar till medskapande

Trygga och lättillgängliga möten mellan olika grupper bidrar till att minska social segregation, öka sammanhållning och gynnar en positiv hälsoutveckling. Dessa möten är även viktiga för att invånarna ska känna sig som medskapare av samhället genom att kunna påverka vad som ska göras, varför det ska göras och gemensamt komma fram till hur det ska genomföras.

Verka för goda boendemiljöer och minskad boendesegregation

En blandad stad där olika typer av bostäder och funktioner finns inom ett och samma område möjliggör en variation av människor och sociala nätverk. Utgångspunkten för minskad boendesegregation är att arbeta med utjämnande insatser för att förbättra livsvillkoren i socioekonomiskt utsatta områden samtidigt som man på sikt behöver förändra befolkningssammansättningen för mer socialt blandade områden. Vi ska både minska de negativa effekterna av segregation och motverka att ytterligare segregation uppstår.

Verka för kunskapsallianser

Med kunskapsallianser menas jämlika samarbeten mellan till exempel företrädare för förvaltning, föreningsliv, näringsliv och forskning samt invånare. En kunskapsallians tar sin utgångspunkt i deltagarnas olika erfarenheter och kunskaper. Genom kunskapsallianser som formas i samverkan mellan dessa aktörer kan nya tvärsektoriella innovativa lösningar uppnås.

I Trollhättan har alla flickor och pojkar rätt till trygga och goda uppväxtvillkor

Förhållanden under barn- och ungdomsåren har stor betydelse för både den psykiska och fysiska hälsan under hela livet. Alla barn har rätt till bästa uppnåeliga hälsa, det vill säga rätt till bästa möjliga fysiska, psykiska och sociala välbefinnande. Barn och ungas rättigheter ska

tillgodoses oavsett uppväxtvillkor eller individuella förutsättningar i enlighet med barnkonventionen. Barn måste bli hörda och barnets bästa ska alltid vara utgångspunkt i beslut som rör barn.

Säkerställa flickors och pojkars delaktighet och möjligheter till inflytande

Barn och ungas delaktighet är en resurs som kan bidra med erfarenheter och kunskaper. Barn och unga är också invånare med rätten att vara med, delta och påverka. Barn och ungas deltagande och inflytande möjliggör utveckling för både individen och för samhällets demokratiska processer.

Verka för en trygg hemmiljö för alla flickor och pojkar samt utgå från att föräldrar är deras främsta resurs och stötta föräldrarna i den uppgiften

Familiens livssituation är betydelsefull för barns uppväxtvillkor och framtid. Barn och unga är beroende av skydd, omsorg och tillitsfulla relationer med vuxna. Hemmet är därför en viktig arena för främjande insatser för flickors och pojkars hälsa.

Verka för en god fysisk och psykisk hälsa hos alla flickor och pojkar

Många levnadsvanor som har betydelse för hälsan grundläggs under barn- och ungdomsåren. Framtida folkhälsoutvecklingen är således i hög grad beroende av att barn och unga tillförsäkras en god hälsa, goda levnadsvanor och levnadsförhållanden.

Verka för en hälsofrämjande, jämlik och jämställd förskola, skola och fritid för alla flickor och pojkar

Alla barn har rätt till en likvärdig utbildning och fritid oavsett social bakgrund. Detta är förutsättningar som gör att de har möjlighet att nå sin fulla utveckling och livspotential.

Verka för att flickor och pojkar lämnar skolan med behörighet till vidare studier

Det råder ett ömsesidigt samband mellan skolprestationer och god hälsa. God hälsa leder till ökat välbefinnande och därmed bättre förutsättningar för lärande. Samtidigt är lärande i sig, att gå ut skolan med godkända betyg, många gånger en förutsättning för arbete och egen försörjning samt demokratiskt deltagande, och minskar risken för ohälsa, kriminalitet och utanförskap.

Verka för att fler flickor och pojkar gör icke-traditionella studie- och yrkesval

Samhället och skolan ska aktivt uppmuntra elever att våga tänka större och annorlunda kring sina intressen och val, än vad som följer av de traditionella könsmodellerna idag. Det är i vårt land en självklarhet att flickor och pojkar har samma formella rätt till utbildning. Men på den reella jämställdhetsområdet är unga flickors och pojkars studieval en utmaning. Med reell jämställdhet avses flickors och pojkars möjligheter att i tanke och handling uppfylla sina intressen och ambitioner med skolgången, utan hinder av stereotypa föreställningar om kön.

Verka för att flickor och pojkar väljer ett liv fritt från alkohol, narkotika, dopning, tobak och spel om pengar (ANDTS)

Att skydda barn och unga mot eget eller andras skadliga bruk av ANDTS är särskilt viktigt. Barn och unga som växer upp i familjer där ett problematiskt bruk av ANDT och spelproblem förekommer, har högre risk att i framtiden själva utveckla ohälsa. För att förebygga ANDTS är det viktigt att ta hänsyn till faktorer i barns och ungas livsvillkor och levnadsvanor som utgör en risk för eller skyddar från att börja använda ANDTS. Det innebär att vi både behöver förebygga riskfaktorer och stärka skyddsfaktorer genom insatser på olika nivåer.

Verka för att alla arenor där flickor och pojkar vistas ska vara fria från våld och droger

Trygga och hälsofrämjande arenor där barn kan växa och utvecklas fria från våld och droger är varje barns rätt. Våld och droger skapar otrygga miljöer och är ofta sammanlänkade. Grövre former av våld uppstår där lindrigare former accepteras och våld i olika sammanhang

förstärker varandra. Sociala medier och den digitala utvecklingen har öppnat upp nya arenor att utöva psykiskt våld genom exempelvis kontroll eller nedsättande kommentarer.

Verka för att våld i flickors och pojkars nära relationer upphör

Alla människor kan utsättas för våld i nära relationer. Våldet förekommer i alla samhällsgrupper och i alla former av relationskonstellationer och familjer. Att redan som ung i en nära relation utöva eller bli utsatt för våld kan skapa ett livslångt lidande för individen med stora samhällskostnader.

I Trollhättan skapar vi förutsättningar för ett gott vuxenliv

Den i särklass viktigaste resursen är människors förmåga och vilja att produktivt bidra till samhällets utveckling och välbefinnande. Den demografiska förändringen kommer att ge en brist på arbetskraft, men också att öka pressen på välfärdssystemen. Det gör att de arbetade åren måste ökas för en hållbar ekonomisk utveckling. Detta kräver både att arbetslivet blir mer inkluderande och att det fungerar att arbeta upp i hög ålder över hela arbetsmarknaden.

Säkerställa att kvinnor och män har samma makt och möjligheter att påverka samhället och sina liv

Det handlar om lika möjligheter för kvinnor och män att delta i och påverka de processer som formar våra föreställningar, idéer, planer och handlingar om vilket samhälle vi gemensamt ska skapa och hur det ska gå till.

Verka för kvinnors och mäns möjlighet till bostad oberoende av sociala och ekonomiska förutsättningar

Att ha en bostad är en mänsklig rättighet. Det är också en av grundförutsättningarna för att känna trygghet. Att sakna bostad är ett stort hinder för att kunna delta i samhället på lika villkor. Att bo i en bostad som inte passar ens livssituation kan påverka livsvillkoren på ett negativt sätt.

Verka för ökad arbetsdeltagande och egen försörjning

Tillgång till arbete eller annan sysselsättning är en av de viktigaste förutsättningarna för egen försörjning. Diskriminering på både den offentliga som privata arbetsmarknaden gör att tillgången till arbete blir ojämlig. Att kunna försörja sig själv och sina familjemedlemmar är också en av grundförutsättningarna för hälsa. Det handlar inte bara om möjligheten till försörjning utan också om rätten till arbetsdeltagande utifrån sin förmåga liksom självständighet, självrespekt och att vara oberoende.

Verka för att bryta den könssegrerade arbetsmarknaden

Den könssegrerade arbetsmarknaden beror mycket på bilder och föreställningar om skillnader mellan kvinnor och män. Jämställda arbetsplatser bidrar till ökad kreativitet och lönsamhet och minskar risken för trakasserier och konflikter. Arbetsplatser med mer jämställt arbetsdeltagande gynnar således både kvinnor och män.

Verka för att utbildning och kompetensutveckling utformas utifrån individuella förutsättningar och samhälleliga behov

Utbildning är en av de mer avgörande förutsättningarna för möjligheten att kunna etablera sig på arbetsmarknaden samt för möjligheten att välja en sysselsättning som upplevs stimulerande. Fullständiga betyg från grundskolan är den mest avgörande faktorn för fortsatta studier, oavsett individens förutsättningar eller bakgrund. Möjlighet för vuxna att komplettera grundskola och gymnasium samt att yrkesutbilda sig är centralt.

Verka för kvinnors och mäns möjligheter att göra hälsosamma val

Invånarna ska kunna göra aktiva val som stärker deras möjligheter till hälsa och en positiv hälsoutveckling. Det handlar om vikten av goda matvanor, att vara fysisk aktiv, att se och förebygga riskbeteenden och riskkonsumtion. Människors förutsättningar för en hälsosam livsstil ser olika ut och följer väldigt tydligt de livsvillkor under vilka individen lever. Att skapa

stödande miljöer är en viktig förutsättning för att insatser som syftar till att påverka människors attityder och beteende ska få genomslag.

Verka för att kvinnor och män har samma tillgång och möjlighet till en aktiv fritid och ett aktivt deltagande i kulturlivet för ökat välbefinnande och livskvalitet

En aktiv fritid och ett aktivt deltagande i kulturlivet bidrar till ett gott liv för invånarna. Alla ska ha goda förutsättningar att i alla livsskedan och livsroller tillvarata sina förmågor och forma sina liv, samt delta i och skapa samhällets aktiviteter och utbud.

Verka för att våld i kvinnor och mäns nära relationer upphör

Våld i nära relationer ska upphöra och kvinnor och män ska ha samma rätt och möjlighet till kroppslig integritet. Målet omfattar alla yttringar av fysiskt, psykiskt, sexuellt, socialt, materiellt och ekonomiskt våld och hot om våld, inklusive hedersrelaterat våld och förtryck, könsstympning, giftermål mot någons vilja, samt prostitution och handel med människor för sexuella ändamål.

I Trollhättan skapar vi förutsättningar för åldrande med livskvalitet

Ett hälsosamt åldrande innebär en livslång process som påbörjas redan när vi föds. Under livet utsätts vi för påfrestningar av olika slag och hur vi mår när vi blir äldre beror på faktorer som påverkat oss genom hela livet. Oavsett hur man upplever åldrandet och de sociala förändringar som åldrandet medför, måste samhället ge de rätta förutsättningar för att varje individ ska få åldras med livskvalitet.

Verka för äldre kvinnors och mäns möjligheter till delaktighet och inflytande i samhället och i sin vardag

Som äldre är det viktigt att känna att man på olika sätt kan påverka sin livssituation. Många äldre har kunskaper och erfarenheter som kan vara till nytta för samhällets utveckling och det är viktigt för den här åldersgruppen att få känna delaktighet och kunna påverka både samhällsutvecklingen och sin vardagliga livsföring. Även om man inte längre är aktiv på arbetsmarknaden kan man ha ett aktivt liv inom många andra olika områden. Digitalisering och ökade e-tjänster ställer stora krav på omställning för många äldre – samhället behöver stötta det livslånga lärandet och inkludera även äldre i denna process.

Verka för att äldre kvinnor och män kan leva ett aktivt liv med fysiskt och psykiskt välbefinnande utifrån sina personliga förutsättningar

Åldrandet innebär minskad fysisk förmåga men samhällsinsatser kan främja möjligheterna för ett fysiskt och psykiskt välbefinnande även under ålderdomen. Samtidigt skiljer sig förutsättningarna för ett aktivt åldrande åt mellan olika grupper av äldre. Genom att stärka och bevara kultur- och fritidsutbudet med ambitionen att särskilt nå äldre med små ekonomiska resurser och äldre med utländsk bakgrund kan samhället bidra till ett aktivt och mer hälsosamt åldrande för alla äldre.

Verka för äldre kvinnors och mäns möjligheter att behålla och utveckla sociala nätverk och mötesplatser

Sociala aktiviteter stärker sociala relationer och på så vis även livslusten, känslan av delaktighet och engagemang. Sociala aktiviteter har visat sig vara av stor betydelse för många äldre och det är positivt för äldre människors hälsa att ha ett socialt nätverk. Mötesplatser och föreningsliv kan vara ett bra sätt för äldre att utöka sitt sociala nätverk.

Verka för anpassning av boende och närmiljö utifrån äldre kvinnors och mäns behov

Många äldre väljer själva att flytta till mer tillgängliga och anpassade bostäder. Det finns tillgänglighetsanpassade lägenheter och så kallade seniorboenden, både i form av hyresrätter och bostadsrätter.

Verka för äldres möjligheter att göra hälsosamma val

Att kunna göra hälsosamma val genom hela livet, även upp i höga åldrar, har positiva effekter på hälsan och livskvaliteten hos äldre personer. Fysisk aktivitet och goda matvanor har betydelse såväl som mental och social aktivitet.

Verka för att öka äldre kvinnors och mäns säkerhet och upplevelse av trygghet

Det finns flera faktorer som spelar roll för hur trygga vi känner oss, både individuella och generella. Trygghet kan handla om till exempel ekonomi, privata och offentliga relationer, tillit och den fysiska miljön. Att ha kontroll över situationen är en viktig förutsättning för att kunna känna trygghet, liksom möjligheterna att kunna göra sig förstådd och förstå sin omgivning. När man är äldre kan samhällets förmåga att skapa en trygg miljö bidra till äldre personers känsla av välbefinnande även om behovet av stöd och hjälp är stort.

Verka för att våld i äldre kvinnors och mäns nära relationer ska upphöra

Våld i nära relationer är varken ovanligt eller något som upphör vid stigande ålder. Våld mot äldre är allvarliga kränkningar av äldre kvinnors, och mäns mänskliga rättigheter. Äldre kvinnor och män har rätt till råd, stöd och hjälp från samhället till ett liv fritt från våld.

BEGREPP OCH DEFINITIONER

Hållbar utveckling

En hållbar utveckling ska tillgodose dagens behov utan att äventyra kommande generationers behov. Alla beslut utformas på ett sätt som beaktar ekonomiska, ekologiska och sociala konsekvenser i ett längre tidsperspektiv. De tre dimensionerna i en hållbar utveckling är ömsesidigt beroende av varandra. För att uppnå en social hållbarhet krävs det t ex en god miljö och ekonomiska förutsättningar. Samtidigt har arbetet med en social hållbarhet en positiv påverkan på samhällsekonomin, miljön och klimatet. På samma gång har insatser för att skapa hållbar ekonomi och hållbar ekologi positiv påverkan på den sociala sammanhållningen, tryggheten och hälsan. Alltså är det viktigt att vi skapar breda kunskapsallianser för hållbara lösningar. För att skapa ett hållbart samhälle måste vi alla våga gå över gränser. En hållbar stad gynnar oss alla!

Jämlikhet

Jämlikhet är ett socialt tillstånd där alla människor i samhället har samma status och respekt. Det betyder att alla är lika mycket värda. Vidden av begreppet jämlikhet är att alla människor har lika rättigheter enligt lagen, rätt till trygghet (skydd mot faror, brott och skador), rösträtt, yttrandefrihet och mötesfrihet, rätt till egendom och ta del av samhällets service och den gemensamma produktionen av bland annat välfärdstjänster. Jämlikheten omfattar således även ekonomisk jämlikhet, det vill säga lika tillgång till exempelvis utbildning, hälso- och sjukvård och socialförsäkringar. Jämlikhet innebär också lika möjligheter och skyldigheter, vilka omfattar samhället i sin helhet.

Jämställdhet

Jämställdhet innebär att kvinnor och män har samma makt att forma samhället och sina egna liv. Där är vi inte idag. Kunskap och tillgång till grundläggande fakta om kvinnors och mäns situation är elementärt för att kunna arbeta mot ett mer jämställt samhälle. Dessutom måste alla reflektera över sina egna föreställningar kring kön för att inte riskera att omedvetet återskapa rådande maktstrukturer. Det är i det vardagliga arbetet som jämställdhet skapas – eller ojämsställdhet vidmakthålls. Att ta del av samhällets resurser ska inte vara beroende av kön. Flickor, pojkar, transungdomar, kvinnor, män och transpersoner ska ha lika stor rätt och möjlighet att ta del av de offentliga resurserna och ska ges lika möjlighet att delta i och påverka utformningen av samhället.

Folkhälsa

Folkhälsa definieras som ett uttryck för befolkningens hälsotillstånd som tar hänsyn till såväl nivå som fördelning av hälsan. En god folkhälsa innebär inte bara att hälsan genomsnittligt

bör vara så god som möjligt, skillnaderna mellan olika grupper såsom sociala, geografiska, ekonomiska bör vara så liten som möjligt.

Från mångkultur till interkultur

Skillnaden mellan mångkultur och interkultur är att mångkultur signalerar något statiskt och åtskilt, och kan således vara begränsande både på samhälls- som individnivå. Interkultur signalerar istället ömsesidighet och samspel och blir därmed mer dynamiskt och relationsinriktat.

Interkulturellt *perspektiv*, *förhållningssätt* och *arbetsätt* uppmärksammar likheter mellan individer från olika grupper, liksom olikheter mellan individer inom samma grupp. Det lär oss att inte på förhand begränsa eller reducera uppfattningen om en individ och möjliggör ökad förståelse för varandra. Det hjälper oss förstå komplexa mellanmänniska situationer och ökar förståelsen för det egna kulturella sammanhanget som vi alla på olika vis ingår i. Genom en ökad självförståelse blir det lättare att förstå sin omgivning.

Interkulturell inkludering och integration

Inkludering innebär att varje individ oavsett vem hen är har lika möjlighet till delaktighet i samhällets olika delar på lika villkor. Alla har rätt att vara delaktiga oavsett kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning funktionsnedsättning, sexuell läggning eller ålder. För att inkludering ska bli möjligt krävs att samhället och dess invånare präglas av öppenhet och tillgänglighet. Integration kan vara ett komplement till begreppet inkludering för att lyfta ut de särskilda processer med syfte att människor med utländsk bakgrund blir inkluderade i det svenska samhället.

Utöver delaktighet och inflytande kan integration handla om arbetsmarknadsinriktade integrationsprocesser som utbildning, praktik och arbetsmarknadskunskap men också om sociala integrationsprocesser för att skapa möten och bygga nya sociala relationer och nätverk. Integration är alltid en flervägsprocess och ansvaret kan aldrig falla enbart på en del av befolkningen eller samhället. För Trollhättan betyder detta att alla Trollhättebor har något att bidra med för att en lyckad integration ska bli verklighet.

Funktionshinder

Ett funktionshinder är en begränsning som en funktionsnedsättning innebär för en person i relation till omgivningen. Exempel på begränsningar är svårigheter att klara sig själv i det dagliga livet och bristande delaktighet i arbetslivet, i sociala relationer, i fritids- och kulturaktiviteter, i utbildning och i demokratiska processer. Det handlar framförallt om

bristande tillgänglighet i omgivningen.

Funktionsnedsättning

En funktionsnedsättning är en nedsättning av fysisk, psykisk eller intellektuell funktionsförmåga. En funktionsnedsättning kan uppstå till följd av sjukdom eller annat tillstånd eller till följd av en medfödd eller förvärvad skada. Sådana sjukdomar, tillstånd eller skador kan vara av bestående eller av övergående natur.

Funktionsrätt

Funktionsrätt handlar om individens rättigheter i olika samhällssituationer. Fokus flyttas från hinder, tillgänglighet och särskilda lösningar till principen om mänskliga rättigheter och ett universellt utformat samhälle.

Funktionsvariation

Begreppet funktionsvariation har inte en fast definition på samma sätt som funktionsnedsättning och funktionshinder. Funktionsvariation innebär att alla människor har en egen uppsättning förmågor, oförmågor, styrkor och svagheter. Funktionsvariationer är variationer i funktionsförmågan gällande fysisk, psykisk eller kognitiv funktion. Ibland innebär funktionsvariationer också funktionsnedsättning, men inte alltid.

Ordet berör alla människor och beskriver att alla funktionsförmågor varierar i hela befolkningen. Det handlar inte om att fungera bättre eller sämre, utan att det är olika.

En del föredrar begreppet funktionsvariation för att de upplever "variation" som mindre negativt än "nedsättning". Andra är negativa till att begreppet används på det sättet och tycker att "variation" förminskar de svårigheter de faktiskt upplever i vardagen.

REFERENSER

Abrahamsson, H (2016), *Vår tids stora samhällsömdaning. En forskningsessä om politiskt ledarskap, social hållbarhet och medborgardialog*. Stockholm: SKL

Dahlgren G, Whitehead M (1991), *Policies and strategies to promote social equity in health. Background document to WHO – Strategy paper for Europe*. Stockholm: Institutet för Framtidsstudier; 1991.

Folkhälsomyndigheten (2021), *Hur har folkhälsan påverkats av Covid-19-pandemin? Samlad bedömning utifrån svensk empiri och internationell forskning under 2020*. Folkhälsomyndigheten

Kommission för ett socialt hållbart Malmö (2012), *Stadens rumsliga påverkan på hälsa*, Malmö stad

Kommission för ett socialt hållbart Malmö (2013), *Malmös väg mot en hållbar framtid. Hälsa, välfärd och rättvisa*. Malmö stad

Nationella Healthy Cities nätverket (2013), *Hälsofrämjande stadsplanering*, Malmö stadsbyggnadskontor

Socialstyrelsens termbank, <https://termbank.socialstyrelsen.se/>

Socialtjänstlagen (2001:453), Svensk författningssamling 2001:453, http://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/socialtjanstlag-2001453_sfs-2001-453

Sveriges kommuner och regioner (2020) *Att hantera komplexa samhällsutmaningar. Organisera, styra och leda i samverkan*. SKR

Sveriges kommuner och regioner (2021) *Vägval för framtiden 4 Trender som påverkar det kommunala och regionala uppdraget fram emot 2030*, Stockholm: SKR

Östgötakommissionen för jämlik hälsa (2014) *Östgötakommissionen för folkhälsa, slutrapport*. Östgötakommissionen för jämlik hälsa